

WAAR TALENT EN PASSIE SAMENKOMEN

DYSLEXIEPROTOCOL

2017

VMBO KALIUMWEG
Kaliumweg 2
3812 PT Amersfoort
T (033) 460 26 00

info@hetelement.eu
www.hetelement.eu

Taalcentrum 1
Magnesiumweg 4
3812 PW Amersfoort
T (033) 460 00 72

Taalcentrum 2
Ringslang 2
3824 VE Amersfoort
T (033) 200 03 24

1 Inhoudsopgave

1	INHOUDSOPGAVE	2
2	WAT IS DYSLEXIE?	3
3	WAAR HEEFT DE DYSLECTISCHE LEERLING LAST VAN?	3
3.1	ALLES MET TAAL	3
3.2	ALLE ANDERE TAKEN	3
4	UITGANGSPUNTEN EN DOEL	4
4.1	UITGANGSPUNTEN	4
4.2	DOEL	4
5	PROCEDURE	5
6	AFSPRAKEN/FACILITEITEN MET BETREKKING TOT DYSLECTISCHE LEERLINGEN	6
6.1	AFSPRAKEN/FACILITEITEN TIJDENS TOETSEN	6
6.2	AFSPRAKEN/FACILITEITEN TIJDENS LES OF VOOR THUIS	6
6.3	AANBEVELINGEN VOOR ALGEMEEN KLASSIKAAL GEBRUIK	6
7	ROLLEN IN EN OM DE SCHOOL	7
7.1	ROL VAN DE MENTOR BIJ DE BEGELEIDING VAN DYSLECTISCHE LEERLINGEN:	7
7.2	ROL VAN DE DYSLECTISCHE LEERLING ZELF:	7
7.3	ROL VAN DE OUDER(S)/VERZORGER(S):	7
8	OFFICIËLE REGELINGEN MET BETREKKING TOT HET EINDEXAMEN	8
8.1	PROCEDURE REGELINGEN EINDEXAMEN	8
8.2	CSPE	8
9	ADRESSEN EN LINKS VOOR MEER INFORMATIE	9
10	DYSLEXIEPAS	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

2 Wat is dyslexie?

Dyslexie is een stoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van lezen en/of spellen op woordniveau. Dyslexie gaat niet over, mensen houden er hun hele leven last van. Gericht oefenen helpt wel om het maximale aan lees- of spellingsvaardigheid eruit te halen, maar zal het probleem nooit helemaal weghalen.

Voor veel leerlingen vormt dyslexie een belangrijke belemmering om onderwijs op hun eigen niveau te volgen. Toch valt ermee te leven. Zeker wanneer een leerling in staat is om zijn dyslexie te compenseren met andere kwaliteiten of gericht strategieën te gebruiken. Het is met name voor de dyslectische leerling belangrijk dat zijn of haar kwaliteiten en/of talenten benadrukt worden.

Als docent kun je deze leerlingen op een relatief eenvoudige manier daarin ondersteunen. Door dyslexie serieus te nemen en door in gesprek te gaan met de leerling en te vragen wat hij/zij nodig heeft. Maar ook door op een hele eenvoudige manier rekening te houden met dyslexie in de lessen.

In dit document is omschreven op welke manier Het Element rekening houdt met dyslectische leerlingen.

3 Waar heeft de dyslectische leerling last van?

3.1 Alles met taal

Dyslectische leerlingen hebben moeite met taal. Niet alleen met lezen en spelling, maar ook met spreken en luisteren. Waar een leerling last van heeft en ook de mate waarin, verschilt per leerling.

3.2 Alle andere taken

De problemen met de technische kant van taal werken door wanneer dyslectische leerlingen taal bij andere taken moeten toepassen.

- Het is moeilijk om bij het lezen de rode draad vast te houden en de tekst te begrijpen. Zeker wanneer de structuur van een tekst slecht is of de lay-out onduidelijk.
- Aantekeningen maken of verslagen schrijven is door de spellingproblemen erg lastig. Het werkschrift lijkt dan ook al gauw een 'knoeiboek'.

Al die problemen gaan de dyslectische leerling niet in de koude kleren zitten. Het zelfbeeld keldert, de motivatie om te leren neemt af. Vaak merk je het aan de taak- en werkhouding: ongestructureerd, inadequaat en vluchtig taakgedrag, onverzorgd werk, onvoldoende of inadequaat gebruik van leerstrategieën en steeds minder doorzettingsvermogen.

4 Uitgangspunten en doel

4.1 Uitgangspunten

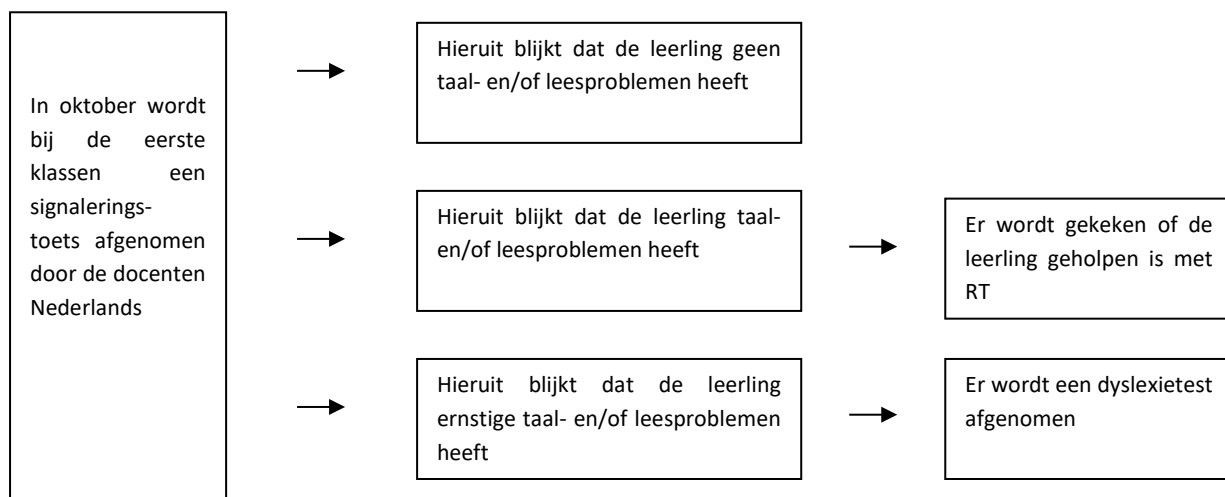
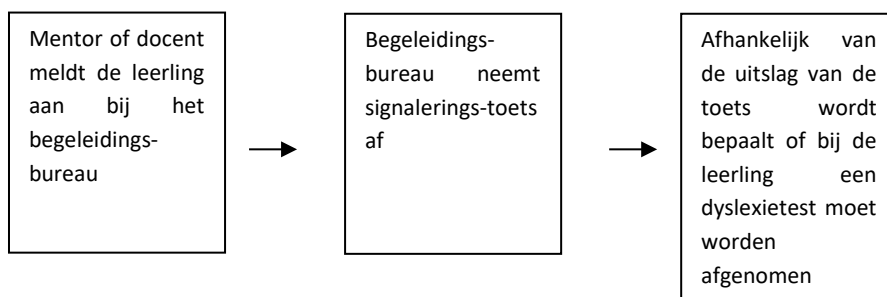
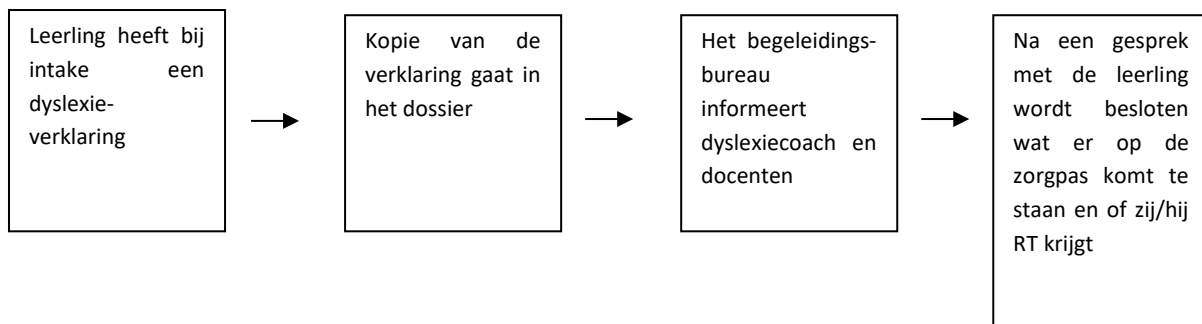
- Er heerst een pedagogisch klimaat dat accepteert dat leerlingen verschillen in tempo, talent en temperament. Aangezien leerlingen met dyslexie vaak al veel faalangstervaringen hebben opgedaan, is de acceptatie van dyslexie en het opstellen van schoolmaatregelen van groot belang.
- Het beleid op Het Element is erop gericht leerlingen met de diagnose 'Dyslexie' de gelegenheid te geven een leerweg te volgen die past bij hun individuele intellectuele capaciteiten. Dit is adaptief onderwijs; het sluit aan bij de leerbehoeften en leercapaciteiten van elke leerling. Het is onderwijs dat elke leerling tot zijn/haar recht laat komen.
- Een dyslectische leerling komt in aanmerking voor remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen wanneer officieel dyslexie is vastgesteld en er dus een onderzoeksrapportage en een daarop gebaseerde geldige verklaring van dyslexie kan worden overlegd. Wanneer een dergelijke verklaring is afgegeven, geldt deze voor de gehele schoolloopbaan, dus tot en met het examen. Voor het centraal schriftelijk eindexamen gelden specifieke, wettelijke regels.

4.2 Doel

Doel van dit protocol is leerlingen, ouder(s)/verzorger(s) en docenten in te lichten over de procedures, mogelijkheden voor begeleiding en officiële regelingen en faciliteiten die gelden wanneer een leerling dyslectisch is of ernstige lees- en/of spellingsproblemen heeft.

5 Procedure

6 Afspraken/faciliteiten met betrekking tot dyslectische leerlingen

6.1 Afspraken/Faciliteiten tijdens toetsen

- Meer tijd om SO of repetitie te maken (+25% van de gewone repetitietijd).
- Gebruik vergrote teksten tot A3-formaat en/of gebruik lettergrootte 14 + lettertype Verdana.
- Bij luistertoetsen in de bovenbouw bij het examen (SO) de mogelijkheid om de stoptijd tussen 2 vragen te verlengen.
- Mondelinge toelichting; laat de leerling na een schriftelijk werk zijn antwoorden mondeling toelichten.
- Dyslectische leerlingen worden in overleg en indien gewenst mondeling getoetst.
- Gebruik van hulpkarten/woordenboeken is toegestaan, ook tijdens toetsen.
- Gebruik maken van ingesproken of voorgelezen tekst bij teksttoetsen of toetsen met veel tekst in de vraagstelling (eventueel RT'er inschakelen).
- Spelfouten niet/minder zwaar laten meetellen. Bij toetsen waarbij de juiste schrijfwijze het te toetsen onderdeel is, worden schrijffouten aangegeven. Waar mogelijk krijgt de leerling geen cijfer lager dan een 3 (in de onderbouw niet lager dan een 4) als blijkt dat zijn/haar dyslexie de belangrijkste oorzaak is van het lage cijfer.
- Gebruik (indien nodig eigen) computer, inclusief spellingcontrole.
- Gebruik van andere hulpmiddelen (software) op het gebied van dyslexie, die door de school zijn aangeschaft.

6.2 Afspraken/faciliteiten tijdens les of voor thuis

- Afhankelijk van en in overleg met de leerling: Niet onvoorbereid hardop laten lezen.
- Boeken lezen met betrekking tot ingesproken teksten. Veel boeken zijn op cd te krijgen.
- Gebruik (indien nodig eigen) computer, inclusief spellingcontrole.
- Gebruik van andere hulpmiddelen (software) op het gebied van dyslexie, die door de school zijn aangeschaft.

6.3 Aanbevelingen voor algemeen klassikaal gebruik

- Maak duidelijk aan klasgenoten dat extra faciliteiten geen voorrecht maar noodzaak zijn.
- Bied toetsen duidelijk en goed leesbaar aan.
- Geef ruim de tijd voor het lezen en maken van een boekverslag of werkstuk.
- Controleer met regelmaat agenda, werkboeken en schriften om te zien of aantekeningen leesbaar zijn overgenomen, geef anders kopieën van klasgenoten.
- Bespreek de aanpak van het huiswerk en gemaakte toetsen.
- Heb positieve verwachtingen; benadruk waar de leerling goed in is en stel reële eisen aan werk en werkhouding.
- Zorg voor succeservaringen en bespreek waaraan het succes te danken is.
- Adviseer leerlingen te werken met cd's en cd-roms die bij methodes horen (check dit ook en meld het aan ouder(s)/verzorger(s)).
- Zorg ervoor dat de dyslectische leerling ook regelmatig verdiepingsopdrachten kan maken (door een lager tempo komen zij hier vaak niet aan toe).
- Geef de dyslectische leerling de mogelijkheid de repetities in een gesloten envelop mee te nemen naar de RT'er om de fouten te bespreken en/of de repetitie opnieuw te maken.
- Bied de betrokken leerling de mogelijkheid het opgavenblad als kladpapier te gebruiken (onderstrepen, aantekeningen maken, schema's maken, et cetera.).
- Beoordeel de leerling bij praktijkvakken op de vakinhoudelijke kennis en niet op de spelling.

7 Rollen in en om de school

7.1 Rol van de mentor bij de begeleiding van dyslectische leerlingen

- Extra mentor-aandacht naar de dyslectische leerling toe werkt ongetwijfeld motiverend.
- Het is vanuit mentorzorg belangrijk om in de gaten te houden hoe de dyslectische leerling omgaat met zijn/haar dyslexie. Een dyslectische leerling heeft rechten maar ook plichten.
- De mentor onderhoudt de contacten met de ouder(s)/verzorger(s) over wat de school kan doen voor een dyslectische leerling en wat de ouder(s)/verzorger(s) voor hun kind kunnen betekenen in de begeleiding.
- De mentor onderhoudt de contacten met collega's over de voortgang van de dyslectische leerling en over het wederzijds naleven van de gemaakte afspraken binnen het dyslexieprotocol.

7.2 Rol van de dyslectische leerling zelf

Het is prettig als de dyslectische leerling positief met zijn/haar taalhandicap omgaat. Dat dit niet altijd even makkelijk is, mag duidelijk zijn. De dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn immers ook gewone pubers die experimenteren met mogelijkheden en grenzen. Naast de rechten, die in het dyslexieprotocol vermeld staan, heeft de dyslectische leerling ook plichten:

- Een goede werkhouding, zowel in de klas, als in het omgaan met huiswerk.
- Een goede planning van de werkzaamheden (hierbij hebben zij vaak hulp nodig).
- Tijdig overleggen met vakdocenten, mentor of remedial teacher over het leerstofaanbod en het maken van repetities en s.o.'s. Dit overleg dient vooraf plaats te vinden en niet achteraf.
- Het initiatief om te overleggen dient in de meeste gevallen uit te gaan van de dyslectische leerling zelf.
- Het in te leveren werk (repetities, s.o.'s, verslagen, werkstukken, etc.) te voorzien van de vermelding 'D' of 'Dyslexie'.

7.3 Rol van de ouder(s)/verzorger(s)

- Hun zoon/dochter helpen bij het plannen van het huiswerk en daar waar nodig (of mogelijk) ondersteuning bieden.
- Het aanbieden van structuur zoals: huiswerk maken op vaste werkplek, de werkplek netjes en overzichtelijk houden, erop toezien dat de schooltas goed wordt uitgepakt, de agenda in de gaten houden, etc.
- Indien mogelijk thuis goede randvoorwaarden scheppen voor hun dyslectische zoon/dochter ten aanzien van het gebruik van bijvoorbeeld computermogelijkheden, aansluiten bij stichting FNB (daar kunnen alle leer- en leesboeken, op cd's gesproken, worden gehoord).

8 Officiële regelingen met betrekking tot het eindexamen

- Leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring, krijgen automatisch verlenging van het examen en andere onderdelen van het schoolexamen.
- De dyslectische leerling heeft recht op verklanking van zowel het examen, als van lange teksten in het schoolonderzoek.
- In alle gevallen geldt dat vóór 1 oktober van het examenjaar de desbetreffende leerling een aanvraag tot één van bovenstaande faciliteiten moet doen bij de examencommissie. Dit is een taak van het begeleidingsbureau.

8.1 Procedure regelingen eindexamen

- Dyslexieverklaring moet aanwezig zijn op school.
- Leerlingen worden aangemeld bij de Inspectie.
- In Facet wordt aangegeven dat leerlingen recht hebben op verklanking.
- Surveillanten van examen worden door middel van een lijst op de hoogte gesteld welke leerlingen dyslexie hebben en dus recht hebben op extra tijd (30 minuten) en verklanking (via koptelefoon).
- Op het proces verbaal van het examen wordt ook aangegeven welke leerling recht heeft op extra tijd en verklanking.
- Leerlingen hebben een zorgpas en nemen deze mee naar het examen.

8.2 CSPE

Bij het CSPE (praktijkexamen) hebben dyslectische leerlingen een maximaal aantal minuten tijdsverlening over het gehele CSPE. Deze tijdsverlening die de leerling krijgt per onderdeel hangt af van de hoeveelheid tekst. Het half uur dat wordt toegekend bij de schriftelijke/digitale examens mag niet zonder meer worden doorvertaald naar het cspe. Voor het cspe moet zorgvuldig per opdracht worden afgewogen of het tijdsbestek een onderdeel van de toetseisen is. Vaak is dat duidelijk het geval, bij bijvoorbeeld kookopdrachten en opdrachten bij bouwtechniek. In dat geval mag geen tijdverlenging worden gegeven. Ook als tijd niet een van de toetsdoelen is, geldt dat de context van de beroepsgerichte examinering maakt dat andere oplossingen goed mogelijk zijn, veel adequater dan tijdverlenging en zonder oneigenlijk voordeel.

Als maximale tijdverlenging geldt 30 minuten voor het totaal van de minitoetsen en 30 minuten voor het totaal van de beroepsgerichte onderdelen. Waar bij schriftelijke examens soms vrij standaard het halve uur wordt toegekend (omdat een zorgvuldige afweging complex is en het halve uur weinig uitmaakt) geldt bij de beroepsgerichte examens dat naar redelijkheid die afweging wél gemaakt kan en moet worden. Het maximum van twee maal 30 minuten is dan eigenlijk alleen van toepassing bij zware dyslexie en dan ook nog bij een examen met veel leeswerk.

Omdat scholen niet alleen verplicht zijn binnen het maximum te blijven, maar ook geacht worden een zorgvuldige afweging te maken, moet de eventueel toegestane tijdverlenging zorgvuldig geregistreerd worden in het afnameprotocol onder andere ten behoeve van het toezicht door de inspectie.

9 Adressen en links voor meer informatie

- KPC: informatie over meerdere aspecten van dyslexie in het basis- en voortgezet onderwijs. www.kpc.nl
- Balans: belangenvereniging, die opkomt voor kinderen, jongeren en ouder(s)/verzorger(s) die te maken hebben met ontwikkelstoornissen en leerproblemen zoals ADHD, autisme en dyslexie. www.balansdigitaal.nl
- Lexima: ict-oplossingen voor kinderen met lees- en/of schrijfproblemen. www.lexima.nl
- www.steunpuntdyslexie.nl
- www.dyslexie.kanteffspeech.nl
- Stichting woortblind www.woortblind.nl
- www.dyslexie.startpagina.nl
- Expertise centrum Nederlands www.taalonderwijs.nl
- www.opdc-zodrenthe.nl
- www.beelddenken.startpagina.nl
- www.overheid.nl
- www.masterplandyslexie.nl

10 Zorgpas

Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen een zorgpas. Deze wordt aangeleverd door school. Op deze pas staan de rechten en plichten vermeld van de docent én van de leerling. De leerling zorgt ervoor dat hij/zij zijn zorgpas altijd bij zich heeft en legt deze eventueel op tafel tijdens toetsen.